

Vprašaj goro

JOŽA MIHELICH

JOŽA MIHELICH

Vprašaj goro

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

JOŽA MIHELIČ

Vprašaj goro

Planinska založba
2019

7	UVOD
13	OČETOVA ODLOČITEV
21	PRI KONJARJU
27	ČRNA PRST
41	MOJSTROVKA
49	MIŠELJ VRH
57	BAVARSKA V STENI
63	FRANCE
71	MINKA
79	BELA
85	MARTULJEK
93	AKADEMSKA
101	IZTOK
113	TOMAŽ
125	TINE
135	VPRAŠAJ GORO
151	TRIGLAV
159	TURNO SMUČANJE
163	Ravharska planina in Črna prst
169	Rodica
171	Dolina Triglavskih jezer
174	Veliki Draški vrh
177	Komna
180	Drežnica in Krn
187	Kanjavec
190	Turni smuki nad Zgornjesavsko dolino
197	STARA FOTOGRAFIJA
197	Miheličeva zvezda
200	Bohinjska planinska pot
207	ZAZRTI V SVET VEČNE LEPOTE ...
213	OB JOŽETOVİ KNJIGI
215	GORAM VEDNO ZVEST

UVOD

»Gore imam rad«, je uvodni stavek v knjigi, ki je in ostaja neprecenljiva svetinja naše družine. Tako preprost, globoko izpoveden in lep, pravzaprav nežen začetek branja se v prvem, najpomembnejšem odstavku konča epsko: »Privlačijo me s skrivnostno silo, ki se ji preprosto ne morem upreti. To silo imenujem klic gora.«

Tako je zapisal Tine! Toda sam, čisto zares sam, ker ga ne morem več poklicati in se z njim pogovarjati, se sedaj sprašujem, ali ni v resnici vselej le pritajen odziv na ta klic, kadar nekdo nenehno obrača pogled h goram, četudi le v sanjah? Je to pogovor? Z mrtvim skalovjem? Toda, kaj je življenje in kje je meja med živim in neživim? Je mogoč tak pogovor, pogovor z na videz mrtvim skalovjem? Lahko vprašaš goro: »Smem priti?«

Bilo je ondan ob Ljubljani, na Petkovškovem nabrežju. Mimogrede se ti ujame v uho ta ali oni del pogovora mimoidočih ali pa glasna izjava, predvsem mlajših. V času študija in nekaj let po njem sem živel v Ljubljani, toda tokrat sem se ob vtisu, ki so ga naredili name tisti trenutki, vprašal, ali je to še isto mesto, isti kraj, ki ga poznam. Spremenil se je način naglaševanja besed, spremenili so se poudarki med govorom, pogoste fraze in še marsikaj, tudi način oblačenja in obnašanja. Nehote sem se zdrznil in se celo zbal, da se mi morda preveč dobro vidi, da ne sodim več sem, v ta kraj in ta čas, v katerem je le okolica ohranila večji del nekdanjega videza.

Tako kot tistega dne na Petkovškovem nabrežju moram razmišljati, ko se lotevam pisanja o svojih doživetjih, predvsem tistih s hribov in gora. Ob vsem, kar se je ne le med meščani in podeželani, tudi med obiskovalci gora močno, zelo opazno spremenilo v vseh teh letih, se sprašujem, ali je prav, da razkrijem svoje zgodbe, ki pripadajo nekemu drugemu, drugačnemu času, da bi na mrtvem papirju ne izgubile nekdanjega zanosa in da bi se ne razblinile v popotnem prahu. Ali bi ne bilo morda celo bolje, da bi radostne, pa tudi žalostne

dogodke iz sedaj že precejšnje časovne oddaljenosti kot dragocen spomin ohranil le zase in za svoje najbližje? Toda če bodo le enemu samemu človeku, ki bo knjigo kdaj bral, naredile veselje in ga spomnile na to ali ono, kar je doživel med gorami, potem je prav, da jih zapišem, seveda le nekatere. Tistih najbolj dragocenih in zame hkrati najbolj pomembnih, o moji družini, ki se je tudi rodila v gorah, ne bom zapisal, zato pa to knjigo posvečam prav njim, mojim sinovom, predvsem pa ženi Francki. Mnogo bolje od mene je razumela, kaj pomeni najina mlada družina. Z vsem svojim bitjem se ji je posvetila, bila vselej preudarna, pametna v odločitvah in dejanjih, krepostna, vedra, neprekosljiva mati in žena. Spoznal sem jo kot mlado alpinistko, ki bi lahko segla do zvezd, saj je bila v svojem alpinizmu povsem enaka najboljšim plezalcem, s katerimi sem plezal takrat. S soplezalko Lenčo Korenčan sta kot prva čisto ženska naveza zmogli slovito Glavo Planjave, ki so se je takrat upale lotiti le najboljše naveze. Tudi med študijem in v poklicu bi lahko z nesporno inteligenco in razgledanostjo segla zelo visoko, vendar se je v vsem odgovorno in povsem posvetila svoji družini. Ravnala je natančno tako, kakor je nekoč dejal moj učitelj in odlični prijatelj Stanko Klinar: »Gore nam veliko pomenijo, ker so zares lepe, toda na svetu ni lepšega, kot je uspevajoča mlada družina«. Stavek mi je segel v dušo, zato sem ga zapisal. Toda v nasprotju s tem želim in celo moram pisati o nekaterih dogodkih, ki so del minulosti družine, v kateri sem zrasel. Resnica o tem, da so se vsi trije, torej mati, oče in brat med drugo svetovno vojno ponovno rodili, ni bila nikoli napisana in objavljena.

Zaradi otroštva v Bohinju, predvsem na Konjarjevi kmetiji, ki je žal že davno ni več, se imam za Bohinjca. Če se je v hribih treba vpisati v vpisno knjigo, navadno v rubriko »kraj bivanja« napišem kar Bohinj, čeprav se »Bohinj« ne imenuje nobena od bohinjskih vasi. Ob tem naj povem, da me neznansko jezi slovenska malomarnost in nevednost v domoznanstvu. Večina Slovencev namreč misli, da je Bohinj nekakšna ožja okolica Bohinjskega jezera. Sveta jeza me pograbi, kadar kdo na Bohinjski Bistrici vpraša, če je še daleč do Bohinja. Namesto pojasnila, da je že od t. i. Soteske, kmalu za Bohinjsko Belo, v Bohinju, bi mu najraje eno primazal okoli nevednih ušes. Bohinjska pisateljica Marija Cvetek je v uvodniku k bratovi knjigi *Bohinjske gore* kot pravoverna Bohinjka zadovoljno pohvalila Tinetov oris Bohinja. V tisti knjigi je namreč šaljivo zapisal, da bomo Bohinj najlažje »zakoličili«, če rečemo, da obsega vse povirje Save Bohinjke od Soteske navzgor, torej prelepo deželico, ki jo obkrožajo grebeni od Črne prsti do Bogatina in od Lepega špičja, Kanjavca in Triglava do Draških vrhov.

V resnici pa nisem v domoznanstvu nič boljši od nevednih nebohinjcev. Med neko, zdaj že davno potjo v Kočevje, sem se zapeljal na Veliko Goro nad

Sodražico, kjer je ded Karel po očetovi strani prišel na svet, da bi se razgledal po krajih njegovega otroštva. Tam sem srečal starejšo kmečko ženico, ki je vlekla prazen voziček in jo naivno prosil, naj mi pokaže, kateri kraj je »Velika Gora«, ker sem bil trdno prepričan, da je to ime ene od vasic tam zgoraj. Z nasmeškom na obrazu je prijazna domačinka z roko zakrožila naokoli in v krasnem narečju dejala: »To je vse Velika Gora.«

Brat Tine je vselej veliko bral. Vernova knjiga *Otroka kapitana Granta* je bila njegova najljubša, domače gore pa začetek zanimivega popotovanja, v kar se je spremenilo njegovo življenje. Ker si je oče želel plezanja, svojo mladostno alpinistično kariero je seveda zamudil, najprej zaradi revščine, nato zaradi vojne, je v svoja iskanja vključil odraščajočega Tineta. Ko sem končal osemletko, je bil, pet let starejši od mene, že plezalec. Med poletnimi počitnicami me je za nagrado, najbrž so se čudili, da sem osemletko sploh dokončal, navezal na konopljeno vrv in peljal v Bavarsko smer v Steni. Seveda je bila izbrana plezalna smer pretežavna zame in med plezanjem sem ga vprašal, če se nič ne boji, da bi padel. Odgovoril je, da »Tina« Mihelič, tako je bilo takrat njegovo plezalsko ime, v Bavarski ne pade dol. Resnica ni bila daleč od besed, s katerimi me je želel ohrabriti. Najbolj nevarno, vratolomno avanturo na začetku svojega alpinizma je imel za seboj prav v Bavarski in če ga tistikrat ni sklatilo iz stene, se tudi v lepem dnevu, kakršnega sva imela, ni bilo česa bati.

Takratna Bavarska je bila začetek in konec najinega skupnega plezanja za naslednjih pet let. Najstnik, ki je ravno končal osemletko, ni bil primeren partner zanj. Ker najin bratski stik zaradi razlike v letih in povsem različne družčine, ki sva jo v otroštvu imela, ni bil prav močan, sem se takoj na začetku srednješolskega obdobja povsem na lastno pest priključil Alpinističnemu odseku PD Jesenice, ki ga je takrat vodil sloviti alpinist Janez Krušič. Tine je že dve leti prej odšel na univerzo.

V sedaj že močno odmaknjenih letih mojega alpinističnega najstništva je slovenski alpinizem, takrat že tretjič v zgodovini, z velikim korakom stopil v korak z evropskim in svetovnim. Mnogi med mojimi najboljšimi prijatelji so postali znani alpinisti. Morda so se tudi v meni skrivale sposobnosti, da bi dosegel kaj takega, vendar se to ni moglo zgoditi, enostavno zato ne, ker sem bil vselej povsem predan le večni, neminljivi lepoti gora, pa tudi zaradi smole, ki se me je držala. Nikoli, ampak zares nikoli v življenju, nisem šel na zahtevno turo, da bi si s tem pridobil ugled alpinista, ki si drzne vstopiti v najtežje plezalne smeri. Gore so me klicale, kakor je v naslovu svoje knjige napisal moj nepozabni brat Tine. Toda ne tega razumeti narobe. Nikoli nisem nikomur zameril, če je šel plezat tudi zato, da bi opozoril nase. Prav tako nisem nikoli podcenjeval svojih takratnih alpinističnih uspehov. Tudi danes jih ne podcenjujem, celo

nasprotno, zelo sem ponosen nanje, kajti za vselej pripadajo le moji minulosti, v katero sem vložil vso svojo energijo, najvišje želje in pogum, skoraj popolnoma samorastniško. Na videz povsem gladko, ekstremno navpično »sfingo« Vodnikovega Vršaca v malce odmaknjenih primorskih ostenjih Julijcev, sem s svojimi prvenstvenimi smermi dobesedno »odprl« za sodobni alpinizem. Za menoj se je tja usul plaz novodobnih alpinistov. Njegovi prepadi so sedaj prepredeni z modernimi plezalnimi smermi.

V Tinetovi knjigi *Klic gora* nosi epizoda o plezanju v Vršacu naslov: »Sklad na skladu se dviguje.« Vzneseno hvaležnost za veliko doživetje, ki mu ga je gora podarila, je domiselno izpovedal z vrstico iz Vodnikove pesmi. Morda nobena kitica neke slovenske pesmi ni bila prebrana tolikokrat kot ta, iz katere je bila vzeta malo prej zapisana vrstica, kajti vklesana je v spominsko ploščo, ki sta jo dovški župnik Jakob Aljaž in jeseniški kaplan Jakob Matjan dala namestiti na skalo ob poti z Malega Triglava na Triglav. Glasi se:

*»Sklad na skladu se vzdiguje
golih vrhov kamni zid;
večni mojster ukazuje:
»Prid zidar, se les učit!«*

S tem dejanjem sta, pred malo več kot sto leti, počastila tedanjo 100 – letnico vzpona slovenskega pesnika Valentina Vodnika na Triglav.

Znano je, da je Vodnik v družbi grofa Hohenwarta leta 1795 raziskoval Dolino Triglavskih jezer. Dvomljivci sicer mislijo, da pesnik na vrhu Vršaca ni bil, toda to ni pomembno. Pomembno je, da mu je gora podarila navdih za eno njegovih najlepših pesmi, za »Vršac.«

Verjetno sem imel srečo, da smo takoj po mojem rojstvu postali Bohinjci. Toda ni mi zavdala le tamkajšnja narava, ki se lahko po lepoti svoje podobe kosa s katerim koli zalim koticom na Zemlji, temveč tudi tedanji neponovljivi čas in mnogi ljudje, ki so mu pripadali. Mnoge med njimi, ki sem jih srečal takrat, mi je zgolj prijazna usoda postavila na pot. Tista poznanstva so me utrdila v prepričanju, da življenje nima velike vrednosti, če nisi spoznal ali se celo spoprijateljil z ljudmi, katerih osebnost te je prevzela in napolnila z občudovanjem ter vzvišenim občutkom naklonjenosti, ljubezni.

Vse moje zgodbe so zgodbe z domačih gora, z eno samo manjšo izjemo, vendar bi bile veliko revnejše, če bi ničesar ne povedal o nekaterih čisto preprostih ljudeh, mojih prijateljih, ki so bili najtesneje povezani z njimi. To niso bili

alpinisti, ki sem jih srečeval v življenju. Bili so domačini v nekdanjem Bohinju, kmečki ljudje, brez katerih bi bila moja predstava o gorskem svetu zelo enostranska ali celo zmotna, kajti edini iz naše sicer nekmečke družine sem imel priložnost in tudi željo vživeti se v njihov način življenja. Brez tistih srečanj in predvsem prijateljstev, ki so z leti nastala, si svojega življenja ne znam predstavljati.

Vsi, ki me poznajo, me poznajo po imenu Jože, ali morda, kar se mi zdi boljše, Joža. V prvih letih sem bil seveda Jožek, kar me je prav kmalu začelo neznanjsko motiti in celo jeziti. V nasprotju z menoj ni starejšega brata Tineta, ki ga je najina mati vse življenje klicala Tinček, to niti najmanj motilo. Martin je bilo ime materinemu očetu, zato je po stari slovenski navadi prvorojenec v spomin nanj dobil njegovo ime in zelo mu je pristajalo. Jaz pa sem se rodil v povojnem času, v katerem sta morala starša začeti življenje čisto na novo. V tisti zmedi in ob premnogih nujnih, hitrih, pa vendar življenjsko pomembnih odločitvah, je manjkalo le še dojenček, da bi bilo lahko vse narobe. Najbrž ju je presenetilo celo to, da me morata dati krstiti, in ker nista natančno vedela kako in kaj, sta mi dala zapisati v rojstni list dve imeni, najprej Andrej in nato Jože. Pod imenom Jože se, tako so me vse od začetka klicali, nisem nikoli prav dobro počutil, kakor da bi čutil, da to ni moje pravo ime. Vselej sem imel občutek, da ime Jože nekako ni zame, a tako sedaj pač je. Toda Andrej, čeprav sem pozno izvedel, da to ime sploh imam, ostaja le meni in ga imam samo zase. Z njim ni povezano ne dobro in tudi ne slabo od vsega, kar se mi je zgodilo v življenju, zato je ni razloga, da bi me pri njem kaj motilo.

Večerni Triglav z Dobrave v Bohinju

OČETOVA ODLOČITEV

Andrejev oče Egon je bil tržaški Slovenec, sirota iz prve svetovne vojne. Mati Angela ga je kot mala šivilja z veliko truda in odrekanja šolala na učiteljišču v Ljubljani. Ko sta prišla v Ljubljano, ker je v takratni Italiji izgubila pokojnino po pokojnem možu, ki je bil avstrijski vojak, se je zagledal v gore in v zvezde. Tudi glasba je bila od malega njegova velika ljubezen in po končani srednji šoli si je želel nadaljevati študij violine, a denarja ni bilo. V mladostnih sanjah se je želel povzpeti na visoke gorske vrhove, proti vrhuncem glasbene umetnosti in k svetlim zvezdam na nebu svojih mladostnih sanj in, ne da bi vedel za to, je marsikateri vrhunec kasneje tudi dosegel, toda prepoznati in uživati tega ni mogel in tudi ne znal, ker se mu je zdelo, da gre njegova pot le navzdol v siv vsakdan. Bil je nepopoljšljiv zaljubljenec v gorski svet. Med naključnim srečanjem na ulici v Ljubljani ga je nekoč ustavil njegov nekdanji učitelj z učiteljišča. Stari profesor se ga je pošteno razveselil in mu povedal, zakaj si je med množico nekdanjih dijakov dobro zapomnil ravno njega. Da je nekoč med poukom nenadoma vstal v klopi in začel v zanosu pripovedovati o pogledu na Kamniško-Savinjske Alpe z nekega cestnega ovinka na Dolenjskem, je dejal in dodal, da se je hip za tem vidno zdrznil, se prebudil iz zasanjanosti, pogledal okoli sebe in se ponovno usedel. Ves razred je onemel. Nihče se ni zasmel.

S prvim denarjem, ki ga je zaslužil, si je kupil fotoaparat in tudi kasneje mu za »optiko« nikoli ni bilo žal denarja. Za kasnejša opazovanja zvezd si je sam izdeloval teleskope, za gornišstvo pa ni veliko potreboval, saj je vselej hodil v hribe le peš od doma.

Andrejeva mati, ime ji je bilo Frida, je bila veliko bolj stvarna od očeta, ki je rad sanjal pri belem dnevu. Bila je Mariborčanka, Štajerka z geografskim poreklom, kakor je šaljivo, v prispodobi na njene vinske Slovenske gorice večkrat dejal Tine, njen prvorojenec. Njena najljubša sošolka in prijateljica Mimica Mlakar, je bila sestra znanega baletnika in koreografa Pina Mlakarja, okoli

katerega se je v takratnem Mariboru nabrala pisana družčina. Poleg njegove žene Pie so bili to Anton Trstenjak, Edi Kocbek, Drago Ulaga, Herbert Drofenik, sami vrhunski intelektualci. Bila je izredno delovna, do sebe asketsko stroga, z visoko razvitim občutkom za estetiko, lepo je risala. Z odliko je končala nekdanje nunsko učiteljišče v Mariboru ter na prigovarjanje svojih učiteljic že nadaljevala študij v Ljubljani, toda nenadoma ji je umrl oče in morala je v službo, da je lahko mlajša sestra nadaljevala s šolanjem.

V družbi je bila vselej nekoliko zadržana, nikoli gostobesedna, toda zelo prijetna.

Njena nemščina je bila na univerzitetnem nivoju in kasneje v Bohinju je postala prava ljudska prevajalka. V povojnem času so mnogi, ki so bili med vojno vpoklicani v nemško vojsko, pisali v Nemčijo za denarna povračila. Vsa tista pisma je napisala Andrejeva mati. Nikoli ni ničesar zaračunala.

Po duši je bila veliko bolj športna od očeta. Za prva smučanja po Pohorju si je v Mariboru že kot dekle kupila smuči, ki so bile narejene nikjer drugje

kot pri kasnejših sosedih v Bohinjski Bistrici. V konici smuči je bil namreč vžgan znak: *Smuči Triglav, Delavnica Rozman, Bohinjska Bistrica*. Delavnici se je na vasi reklo *Pri Rodarju*.

Učiteljski mesti sta oba dobila pri Svetem Lenartu, v današnjih Podgorcih v Slovenskih goricah in oče se je s težavo privajal na prleški dialekt. Toda razlika v dialektu Andrejeve matere in očeta ni toliko motila, da bi se ne vzela. Leta 1941 se jima je rodil prvorojenec Tine. Na šoli pri Sv. Lenartu so imeli stanovanje in kazalo je, da bodo zaživeli lepo skupno življenje. Učiteljski poklic je bil spoštovan.

Preizkušnje čakajo vsako mlado družino. V njih se medsebojna zveza krepi, velikokrat pa tudi propade. Toda, zelo malo je družin, kot je bila Andrejeva, ki bi jih že v prvih letih skupnega življenja čakalo in pestilo toliko težav in nevarnosti. Prišle so kmalu po rojstvu prvega otroka in trajale so dolgih pet let, preden je prišel na svet še Andrej. Nekega dne leta 1941 se je na vratih njihovega stanovanja pri Sv. Lenartu pojavil

Andrejeva mati Frida pod Javorovim vrhom

gestapovec. V pol ure so morali oditi. S seboj sta smela vzeti le nahrbtnik stvari za dojenčka. Stanovanje so potrebovali za nemško učiteljico, ki je bila po poklicu sicer natararica, toda za Slovenske gorice je vse dobro. Materino lepo knjižnico, ki jo je ustvarjala od prvega leta službe, so jima pred očmi zmetali na šolsko dvorišče in zažgali.

Našli so tovornjak, ki je slučajno peljal v Ormož, se od tam s tovornim vlakom odpeljali na Ptuj in naprej s potniškim vlakom do bele Ljubljane. Na postaji jih je že čakala Ernestina Sotlar, prej njuna kolegica na šoli, ki je tudi morala oditi. Povabila jih je na svoj nekdanji dom na Ježici, čeprav je imela sama pet sestra in tri brate. Eden od njih, Bert, je kasneje postal znan filmski in gledališki igralec. Pri očetovi materi Angeli v Šiški ni bilo dovolj prostora. Imela je le majhno sobo.

Oče je nekaj mesecev kasneje, kot begunec, dobil od italijanskih oblasti službo v vasi Fara ob Kolpi. V tihi dolini je bilo najprej mirno, nato je za nekaj časa nastalo prvo osvobodeno ozemlje, toda leta 1942 se je okupatorjevo

nasilje stopnjevalo. Bilo je očitno, da bodo predvsem moške kmalu odpeljali v taborišče Gonars, zato so na pomlad tistega leta mnogi tamkajšnji moške in fantje odšli v partizane, tudi Andrejev oče. Preživel je Roško ofenzivo, predvsem pa napad v Taborski jami nad Čabrom, kjer so bili izdani. V jami, ki je nudila zatočišče že domačinom v časih turških vpadov, jih je obkolila italijanska vojska. Ker je jama težko dostopna, so jih zasuli z različnimi izstrelki in celo metalcem plamena. Preživela je le peščica, ki se je, ker iz jame ni bilo mogoče ulti, zavlekla v skrajni, čisto nizek in kratek rov na koncu, se zagrabila s kamnjem, ki ga je nato zasul pesek od detonacij. Cel dan so se stiskali tam notri, z mokrimi robci na nosu, da so v dimu lahko za silo dihali, preden so si ponovno upali na plan. Mati je v vasi Vas naslednji dan dobila sporočilo od kurirja, da je oče padel, vendar se je, kot privid, ves krvav prišel pokazat dva dni za tem.

Ker je odšel oče v partizane, so mater z dojenčkom začeli preganjati, iskati. Skrivala sta se, kjer se je dalo, nekoč tudi v hiši na hrvaški strani Kolpe, kjer so prejšnji dan pobili stanovalce. Nekega dne so v hajki Roške ofenzive, v vasi Kostel vse vaščane in njiju, ki sta se tiste dni skrivala prav tam, postavili pred zid. Vojaki so že ležali pri strojnicah in čakali na povelje, toda v tistem trenutku

Tine in Andrej na Dobravi (foto: Egon Mihelič)

Egon Mihelič s svojimi tamburaši na Gosposvetskem polju (arhiv Egona Miheliča)

je mimo prihitela druga vojaška četa. Njihov poveljnik je že od daleč vpil: »Niente, bambini.« Tako sta preživela! Vsi v vrsti so bili beli kot stena. Rešili so jih otroci, ki jih je bilo poleg Tineta še nekaj v vrsti, in človek, ki je kljub divjanju vojne ohranil človečnost.

Za vasjo so potem umorili »le« edinega, ki je od moških ostal v vasi. Tudi če bi postrelili vse, bi šlo vse skupaj v zgodovino kot nikoli kaznovan, gnusen zločin, genocidno dejanje zaradi upora malega, na smrt obsojenega slovenskega naroda sredi kulturne, od mračnjaških sil zasvojene Evrope. (Dr. Rafko Dolhar)

O teh strašljivih dogodkih iz vojne, v katerih so se vsi trije ponovno rodili, se v družini ni govorilo in nihče od njih ni o tem nikoli nič napisal. Le mati je ob večerih, včasih bolj zase kot za druge, zavzdihnila: »Niente, bambini!« Oče ni nikoli pripovedoval o svojih partizanskih letih. Toda ženi, Andrejevi materi je nekoč dejal, da je vesel, ker mu v tistih strašnih letih ni bilo treba ubiti nikogar. Čeprav včasih smrtni sovražnik, je človek vselej le človek.

To je zapis o vojnih letih dveh skrajno poštenih in delovnih učiteljev ter njunega dojenčka, o njihovem ponovnem rojstvu. Zdaj jih že dolgo ni več, toda v Bohinju hranijo spomin nanje.

Po končani vojni so se učitelji lahko vrnili v kraje, od koder so bili med vojno pregnani. Vsi trije so se zato vrnili k Sv. Lenartu. Žal pa se vojna, ko se konča, vselej konča le formalno. V ljudeh traja še dolgo potem. Tudi v Slovenskih goricah je bilo tako in oče je kot bivši partizan dobival sporočila »Črne roke«, da ga bodo ubili. Odšel je v Ljubljano iskat materin grob, ker jo je med vojno

Notranjost kmečke hiše na Kamnah v Bohinju med leti 1949 in 1950 (foto: Egon Mihelič)

tam vzela pljučnica. Nikoli ga ni našel, ker so jo na pokopališču zagrebli na anonimnem prostoru za revne ljudi, čeprav jo je krasilo neizmerno bogastvo duha, toda na Ministrstvu za šolstvo je našel dve prosti učiteljski mesti v Bohinjski Bistrici. S svojo prijazno, toplo roko se ga je takrat vendarle dotaknila sreča. Morda mu je iz neznanega groba s svojo roko pokazala pot prav njegova mati. Vselej si je želel živeti med gorami.

Vse to se kajpak ni zgodilo kar tako, od danes do jutri. Vmes je prišel na svet še Andrej, ki so ga takrat klicali Jožek, vendar je za svoj prihod na svet izbral napačen čas. Rodil se je v začetku septembra leta 1946, ko bi morala mati začeti poučevati. Tri tedne je ostala z njim in začela s poukom prvega oktobra. Kakšno darilo za takratno generacijo bistriških prvošolčkov! Toda, gospodinjske pomočnice niso imeli in le med odmori ga je hodila dojit. Stanovanje je bilo vlažno in mrzlo, zato bi jim kmalu umrl, toda te knjige, ki jo imate pred seboj, bi zagotovo ne bilo, če bi se to zgodilo.

Predno je začel Andrej hoditi v prvi razred, je navadno doma sameval v kuhinji in risal, risal same živali. Rekli so, da njegove živali živijo, da se gibljejo. Mati je nekoč izbrala najlepše med njegovimi risbami, jih vtaknila v kuverto in poslala v Ljubljano, kjer so zbirali gradivo za razstavo otroških del. Vse skupaj so ji vrnili s pripisom, da ne bodo razstavljali risb, ki jih starši narišejo otrokom. Kako odlična kritika! V domačo knjižnico je, sam Bog ve od kod, prišlo nekaj nemških Brehmovih knjig s prelepimi barvnimi ilustracijami živali. Nemščina Andreja ni motila, saj brati tako in tako še ni znal. Od tam je Andrej prerinjal in se uril. Mama mu je ob večerih brala in sproti prevajala Brehmove zgodbe.